

Nr 23

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående sysselsättning och arbetsvillkor för den äldre arbetskraften m. m.

I de likalydande motionerna I: 622 av herr *Enarsson* och II: 789 av fröken *Wetterström m. fl.* hemställs, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om allsidig utredning samt förslag rörande utökade och förbättrade sysselsättningsmöjligheter och arbetsvillkor i övrigt för den äldre arbetskraften.

I de likalydande motionerna I: 22 av herrar *Werner* och *Adolfsson* och II: 35 av herr *Holmberg m. fl.* föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om utredning om erforderliga åtgärder för att underlätta den äldre arbetskraftens utnyttjande i arbetslivet, innefattande åtgärder för anordnande av särskilda arbetsställen, enligt de likalydande motionerna I: 4 och II: 7.

Motionerna I: 622 och II: 789 samt I: 22 och II: 35 har hänvisats till allmänna beredningsutskottet, som upptagit dem till samtidig behandling.

I motionerna I: 622 och II: 789 framhålles att två angelägna uppgifter avtecknar sig med alltmer ökad skärpa. Den ena är att lösa de betydande vårdproblem som följer med det starkt ökande antalet åldringar, och det andra är att tillvarata de arbetskraftsresurser som de arbetsföra över 65 år utgör.

Beträffande den sistnämnda uppgiften anför motionärerna dels att det för många pensionärer torde vara av betydelse att lämplig sysselsättning kan erhållas även efter pensionsåldern, dels att det är konstaterat att många pensionärer har bibehållen arbetsförmåga och vilja att fortsätta att arbeta många år efter den formella pensioneringsdagen. Mot denna bakgrund förefaller det motionärerna rationellt att se till att denna arbetskraft kan utnyttjas meningsfullt, i all synnerhet som stor brist på arbetskraft råder. Uppenbart är emellertid att denna sida av åldringsproblemet icke rönt samma intresse som vårdsidan.

Motionärerna finner det angeläget att hithörande frågor göres till föremål för förutsättningslös utredning. Utredningen bör undersöka vad som generellt kan och bör göras för att skapa arbetstillfällen för åldringar som efterfrågar förvärvsarbete samt pröva hur man genom omskolning eller annorledes lämpligen bör förbereda därtill villig äldre arbetskraft för ändrade arbetsuppgifter. Även nuvarande regler för inkomstprövning av vissa folkpensionsförmåner bör omprövas. För att öka folkpensionärens behåll-

Bihang till riksdagens protokoll 1966. 11 saml. Nr 23

ning av extrainkomsten föreslås en höjning av ortsavdraget för ålders- och förtidspensionärer. Detta bör inte hindra utredningen att pröva frågan huruvida arbete efter uppnådd pensionsålder i framtiden kan och bör kombineras med pensionen.

I motionerna I: 22 och II: 35 hänvisas till motiveringen i motionerna I: 4 och II: 7, i vilka under rubriken »Problemet med den äldre arbetskraften» anföres att ålders- och befolkningsutvecklingen skapar arbetsmarknadspolitiska problem rörande den äldre arbetskraftens utnyttjande och tillvaratagande i arbetslivet. I sistnämnda motioner erinras vidare om att uppmärksamheten riktats på dessa frågor i betänkandet Arbetsmarknadspolitik (SOU 1965: 9) men framhålls att hela problemkomplexet bör tagas upp till utförlig granskning. Det är givetvis, framhåller motionärerna, fråga om en differentiering mellan fortfarande arbetsföra äldre och sådana äldre vilkas arbetsförmåga i växlande grad blivit nedsatt men vilka har möjlighet att delta på lättare områden. Hobbies och terapi av gängse typ räcker inte. För äldre med viss nedsatt arbetsförmåga bör ordnas verkstäder eller arbete i annan form.

Beträffande motiveringarna i övrigt får utskottet hänvisa till motionerna II: 789 och II: 7.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna från *arbetsmarknadsstyrelsen* som anför bl. a.:

Mot bakgrunden av de ur produktionens synpunkt ogynnsamma förändringarna i befolkningens ålderssammansättning och arbetskraftsbrist inom viktiga områden av näringslivet har arbetsmarknadsstyrelsen under senare år kommit att ägna den äldre arbetskraften och de särskilda problem som sammanhänger med denna arbetskrafts utnyttjande i förvärvsverksamheten ökad uppmärksamhet. För att så effektivt som möjligt aktivera tillgängliga arbetskraftsresurser antog styrelsen i januari 1961 ett speciellt aktivitetsprogram (reviderat 1964 och 1966) för den äldre arbetskraften.

I programmet understryks nödvändigheten av att underlätta anpassningen av den äldre arbetskraften till arbetsmarknaden såväl med hänsyn till föreliggande arbetsmarknadssituation som av sociala och humanitära skäl. Den stigande medellivslängden och det förbättrade hälsotillståndet i de högre åldrarna har förlängt den period under vilken den enskilde önskar kvarstå i arbete. Det måste därför betraktas som väsentligt att de åldrande människor som fortfarande har arbetsförmåga, vilja och önskan att göra en insats i arbetslivet tas tillvara, en uppfattning som även kommer till uttryck i den allmänt accepterade målsättningen att alla som vill arbeta skall få tillfälle därtill.

I aktivitetsprogrammet har åtgärder beträffande omskolning och fortbildning för den äldre arbetskraften fått en framträdande plats. Programmet syftar också till en intensifierad arbetsförmedlingsverksamhet för här aktuella arbetssökandegrupper. Genom att sprida ökad information och upplysning till såväl arbetsmarknadsverkets lokala organ som till utomstående instanser angående forskningsresultat m. m. beträffande den äldre arbetskraften avser arbetsmarknadsstyrelsen att skapa förståelse bland arbetsgivare, arbetsledare och arbetskamrater för den äldre arbetskraften

och dess speciella förutsättningar.

För att undersöka arbetsgivarnas inställning till den äldre arbetskraften har under sommaren 1965 länsarbetsnämnden i Kalmar län bl. a. gjort en inventering härom hos ett 100-tal företag. — — —

De problem som möter den offentliga arbetsförmedlingen i samband med förmedlingen av medelålders och äldre arbetskraft har varit föremål för undersökning inom OECD. I juni 1965 framlades en rapport härom. Ändamålet med rapporten var att analysera de speciella problem som möter den äldre arbetskraften och att definiera den teknik och de metoder som kan väntas vara till hjälp för arbetsförmedlingen. Rapporten kommer att läggas till grund för utarbetandet av en guide-bok för förmedlingsteknik för medelålders och äldre arbetskraft.

I regi av OECD pågår dessutom i några av medlemsländerna vissa undersökningar beträffande undervisningsmetoderna för yrkesutbildning av äldre arbetskraft.

Det kan vidare meddelas att arbetsmarknadsstyrelsen i sina anslagsäskanden för budgetåret 1966/67 begärt att varje länsarbetsnämnd tilldelas en tjänst som förste inspektör i lönegrad Ae 21 för handläggning av uppgifter för aktivering av arbetskraftsresurserna.

Det ovan sagda ger enligt arbetsmarknadsstyrelsens uppfattning välmotiverade skäl för att frågor angående åtgärder för att bereda den äldre arbetskraften sysselsättning även i fortsättningen följs med uppmärksamhet.

Utskottet

Spörsmål angående den äldre arbetskraftens sysselsättning har tidigare i skilda sammanhang behandlats av utskottet (utlåtanden nr 28/1960, nr 15/1961, nr 19/1963 och nr 55/1964). Utskottet har därvid starkt betonat vikten av att den äldre arbetskraft som önskar kvarstanna eller återinträda i förvärvsarbete också skall ha möjlighet därtill. I sitt utlåtande till 1964 års riksdag framhöll utskottet i anledning av väckta motioner vidare, att det successivt förbättrade hälsotillståndet i de högre åldrarna bidragit till att de äldre utgjorde en värdefull tillgång på arbetsmarknaden. Under hänvisning till att den då arbetande arbetsmarknadsutredningen enligt sina direktiv hade att beakta de äldres speciella arbetsmarknadsproblem och till att utredningens resultat borde avvaktas hemställde emellertid utskottet, att motionerna icke skulle föranleda någon riksdagens ågärd. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

Utskottet är alltjämt av den uppfattningen att samhället på olika sätt bör stimulera till en ökad arbetsinsats av äldre människor. Knappheten på arbetskraft gör det från samhällsekonomisk synpunkt angeläget att den enskildes arbetsvilja och arbetsförmåga tillvaratages också efter sedvanlig pensionsålder, och starka sociala och humanitära skäl talar även för att de som önskar fortsätta att arbeta också ges möjlighet därtill.

Arbetsmarknadsutredningen har i december 1964 avgivit betänkande, benämnt Arbetsmarknadspolitik (SOU 1965: 9). Betänkandet, som redo-

visar en samlad översyn av den svenska arbetsmarknadspolitiken, behandlar i ett särskilt kapitel den medelålders och äldre arbetskraftens sysselsättningsproblem mot bakgrunden av tillgängliga uppgifter om sambandet mellan ålder och sysselsättning. Även om tonvikten synes vara lagd på arbetskraft i åldrarna 45—65 år, inrymmer betänkandet i detta avsnitt åtskilligt som berör den arbetskraft som förevarande motioner närmast tager sikte på, eller den som befinner sig omedelbart under och över sedvanlig pensionsålder. Det framhålles särskilt att framlagda förslag i tillämpliga delar skall inbegripa personer i sistnämnda ålder.

Betänkandet har varit föremål för en omfattande remissbehandling, och Kungl. Maj:t har helt nyligen för riksdagen framlagt proposition på grundval av detsamma (prop. 1966:52).

Enligt utskottets mening bör riksdagens behandling av propositionen avvaktas, innan en utredning av det slag motionärerna önskar ifrågasättes.

I anledning av att i motionerna I:622 och II:789 föreslås en höjning av ortsavdragen för ålders- och förtidspensionärer vill utskottet härutöver erinra om att yrkande härom framställt i särskilda motioner till årets riksdag, vilka ännu icke prövats av riksdagen. Reglerna om inkomstprövning av vissa folkpensionsförmåner, vilka likaledes föreslås bli omprövade i nyssnämnda motionspar, har redan varit föremål för bedömning av årets riksdag. På förslag av andra lagutskottet (utlåtande L²U nr 7/1966) avslogs motioner i detta ämne under hänvisning till att pensionsförsäkringskommittén hade att överväga hithörande frågor. Kungl. Maj:t har också, i samband med avlämnandet av ovannämnda proposition, till samma kommitté överlämnat förslag av arbetsmarknadsutredningen beträffande omprövningen av dessa regler.

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att motionerna I:22 och II:35 samt I:622 och II:789 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 22 mars 1966

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller, Sörlin, Enarsson, Hellebladh, Oscar Carlsson, Hedlund och Axel Kristiansson, fru Hultell samt herrar Wååg och Sörenson;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm, fru Jäderberg, herrar Hamrin i Kalmar, Svensson i Kungälv, Dickson, Haglund, Rimås, Wikner, Nordgren, Svanberg, Johansson i Växjö och Josefson i Arrie.